

PROIECT DE LEGE

privind funcționarea limbii de stat – limba română – pe teritoriul Republicii Moldova

Parlamentul Republicii Moldova, având în vedere prevederile articolului 13 din Constituție privind limba de stat a Republicii Moldova, luând act de Hotărârile Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013 și nr. 4 din 21 ianuarie 2021, care statuează că limba română este limba oficială a statului, unică și integratoare, în scopul consolidării identității naționale, unității civice și asigurării funcționării limbii române în toate domeniile vieții publice, adoptă prezenta lege organică.

CAPITOLUL I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul și scopul legii

- (1) Prezenta lege reglementează modul de funcționare a limbii de stat pe teritoriul Republicii Moldova.
- (2) Scopul legii este consolidarea statalității și coeziunii sociale prin promovarea limbii române ca unică limbă oficială, precum și garantarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale în spiritul egalității și respectului reciproc.

Articolul 2. Definiții

În sensul prezentei legi:

- a) „limba de stat” – limba română, bazată pe grafia latină;
- b) „limbi ale minorităților naționale” – limbile vorbite de grupuri etnice din Republica Moldova, altele decât limba română;
- c) „limbi de circulație internațională” – limbile utilizate în relații externe, știință și afaceri (ex. engleză, franceză).

CAPITOLUL II

PRINCIPIUL INTEGRITĂȚII LINGVISTICE

Articolul 3. Statutul limbii române

- (1) Limba română este limba oficială a statului și element fundamental de identitate și unitate civică.
- (2) Limba română este limba principală de comunicare interetnică și instrumentul coeziunii naționale.
- (3) Statul asigură cunoașterea limbii române de către toți cetățenii și promovează folosirea sa în toate domeniile vieții publice.

CAPITOLUL III

UTILIZAREA LIMBILOR ÎN DOMENIUL PUBLIC

Articolul 4. Limba de comunicare cu autoritățile publice

- (1) În relația cu autoritățile publice, limba de comunicare este limba de stat.
- (2) La cererea persoanei, autoritățile pot asigura traducerea actelor în limba minorității respective, fără a înlocui limba de stat.
- (3) Documentele oficiale se întocmesc, se semnează și se arhivează în limba română.

Articolul 5. Denumiri, anunțuri și inscripții publice

- (1) Toate inscripțiile, afișele, reclamele și denumirile publice se realizează prioritar în limba română.
- (2) În localitățile cu populație compactă a minorităților, acestea pot fi dublate în limba minorității respective, fără a substitui limba de stat.

CAPITOLUL IV

EDUCAȚIE, CULTURĂ ȘI MASS-MEDIA

Articolul 6. Educația în limba română

- (1) Studierea limbii române este obligatorie în toate instituțiile de învățământ.
- (2) În instituțiile cu predare în limbile minorităților, limba română este disciplină de bază, predată conform standardelor naționale.
- (3) Învățământul superior și profesional se desfășoară în limba română, cu excepțiile stabilite de Guvern pentru programe internaționale.

Articolul 7. Mass-media

- (1) Emisiunile radio și TV se difuzează în limba română sau se subtitrează în aceasta.
- (2) Filmele străine pot fi difuzate în limba originală, cu subtitrări în limba română.
- (3) Statul sprijină programele media destinate învățării limbii române de către minorități.

CAPITOLUL V

FUNCȚII PUBLICE ȘI RESPONSABILITĂȚI LINGVISTICE

Articolul 8. Cunoașterea limbii de stat de către funcționari

- (1) Persoanele care ocupă sau candidează la funcții publice trebuie să cunoască limba română la un nivel avansat.
- (2) Cunoașterea limbii de stat se certifică printr-un test standardizat aprobat de Guvern.
- (3) Neprezentarea certificatului constituie temei pentru respingerea candidaturii sau încetarea raporturilor de serviciu.

CAPITOLUL VI IMPLEMENTARE ȘI SANCTIUNI

Articolul 9. Perioada de tranziție

- (1) Instituțiile publice și private au termen de 24 luni pentru a asigura utilizarea deplină a limbii române.
- (2) Guvernul asigură instruiți gratuite și materiale de suport pentru angajați.
- (3) După expirarea termenului, nerespectarea obligațiilor atrage sancțiuni.

Articolul 10. Fondul Național pentru Promovarea Limbii Române

- (1) Se instituie Fondul Național pentru Promovarea Limbii Române, gestionat de Ministerul Culturii.
- (2) Fondul finanțează programe de predare a limbii române, campanii media, burse și proiecte culturale.
- (3) Sursele provin din bugetul de stat, granturi externe și donații.

Articolul 11. Sancțiuni

- (1) Încălcarea obligațiilor privind utilizarea limbii de stat se sancționează conform legislației contravenționale.
- (2) Repetarea abaterii de către persoane publice poate atrage eliberarea din funcție.

CAPITOLUL VII DISPOZIȚII FINALE

Articolul 12. Abrogări

Se abrogă:

- a) Legea nr. 3465 din 1 septembrie 1989 privind funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova;
- b) Legea nr. 234 din 16 decembrie 2020 privind funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova.

Articolul 13. Intrarea în vigoare

Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

NOTĂ INFORMATIVĂ

la Proiectul de Lege privind funcționarea limbii de stat – limba română – pe teritoriul Republicii Moldova

I. Contextul general și necesitatea promovării proiectului

Republica Moldova traversează, la mai bine de trei decenii de la proclamarea independenței, o criză lingvistică de durată, care afectează coeziunea socială, identitatea națională și securitatea statului. În pofida consacrării constituționale a limbii române ca limbă de stat (art. 13, interpretat prin Hotărârile Curții Constituționale nr. 36/2013 și nr. 4/2021), în spațiul public continuă dominația informală a limbii ruse în administrație, comerț, servicii și mass-media. Lipsa unei legi organice funcționale perpetuează un dezechilibru lingvistic care slăbește coeziunea civică și vulnerabilizează parcursul european al Republicii Moldova.

II. Date statistice relevante

Conform Recensământului populației și locuințelor din 2014, realizat de Biroul Național de Statistică:

- Populația stabilă: 2.998.235 persoane;
- Structura etnică: 75,1% moldoveni/români, 6,6% ucraineni, 4,5% găgăuzi, 4,1% ruși, 1,9% bulgari, restul alte etnii;
- Limba vorbită: 53,7% română, 23,6% moldovenească, 14,5% rusă, 2,7% ucraineană, 2% găgăuză, 1,5% bulgară.

Deși peste 77% din populație se declară etnic română/moldovenească, doar o parte dintre cetățeni folosesc consecvent limba română în viața publică. Limba rusă continuă să domine în comerț, administrație și mass-media, fapt ce constituie o vulnerabilitate majoră pentru securitatea culturală și informativă a statului.

III. Motivele promovării proiectului

1. Asigurarea caracterului integrator al limbii române ca unică limbă oficială și simbol al identității civice.
2. Implementarea Hotărârilor Curții Constituționale nr. 36/2013 și nr. 4/2021 privind unicitatea limbii române.
3. Eliminarea lacunei legislative și stabilirea unui cadru clar privind utilizarea limbilor pe teritoriul Republicii Moldova.
4. Garantarea egalității reale între cetățeni prin dreptul tuturor de a învăța și utiliza limba statului.
5. Consolidarea securității culturale și informaționale în fața propagandei externe și a dezinformării.

IV. Argumente istorice și europene

În perioada interbelică, limba română a fost instrumentul modernizării Basarabiei. După 1940, impunerea limbii ruse a devenit politică de stat în scopul deznăționalizării. Legea din 1989 privind funcționarea limbilor a fost o cucerire a Mișcării de Eliberare Națională, dar nu a fost urmată de o lege organică eficientă. În toate statele UE, limba oficială are rol exclusiv în administrație și justiție (ex.: Estonia, Letonia, Polonia). Proiectul se aliniază principiilor europene: protejarea limbii de stat, respectarea limbilor minorităților, fără acordarea de privilegii disproporționate.

V. Obiectivele proiectului de lege

1. Consacrarea limbii române ca unică limbă oficială și integratoare.
2. Reglementarea utilizării limbilor minorităților fără substituirea limbii de stat.
3. Obligatorie cunoaștere a limbii române pentru funcționarii publici.
4. Utilizarea exclusivă a limbii române în educație, cultură și mass-media.
5. Crearea Fondului Național pentru Promovarea Limbii Române.
6. Raport anual către Parlament privind gradul de utilizare a limbii române.

VI. Consecințe sociale, economice și juridice

Aplicarea legii va unifica spațiul administrativ și informațional, va elimina discriminarea inversă, va crește prestigiul limbii române și va susține integrarea minorităților prin programe educaționale. Impactul bugetar este moderat, acoperit prin Fondul Național pentru Promovarea Limbii Române.

VII. Concluzie

Limba română este coloana vertebrală a identității naționale și a statalității Republicii Moldova. Adoptarea prezentei legi va reprezenta o datorie istorică împlinită, asigurând unitatea civică, demnitatea națională și consolidarea parcursului european al țării.

Elaborat de: Arina Spătaru, deputată (legislatura a X-a), Președinta Partidului Politic ALDE Moldova

Chișinău, noiembrie 2025